

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	81
Land:	Jordan
Kilde:	Utrikesdepartmentet
Titel:	"Mänskliga rättigheter i Jordanien 2005"
Udgivet:	2005
Optaget på baggrundsmaterialet:	13. juni 2006

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Jordanien 2005

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Jordanien är ett land i den arabiska världen som genomgår en demokratiseringsprocess. Regimen uttrycker en vilja att respektera mänskliga rättigheter (MR). Jordanien har anslutit sig till flertalet av de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, dock med vissa reservationer. Kungen och regeringen har vid flera tillfällen uttalat en önskan att Jordanien fortsatt skall utvecklas i modern, demokratisk anda och fungera som ett modelland i arabvärlden.

Den politiskt instabila situationen i regionen skapar dock oro hos den jordanska statsledningen och bidrar i praktiken till att främjandet av de mänskliga rättigheterna inte framskrider med den hastighet och omfattning som vore önskvärd. Terroristattentaten den 11 september 2001 och attentaten i Amman den 9 november har bidragit till att säkerhets- och underrättelsetjänsterna alltjämt har en mycket stark ställning i landet. Att behålla den stabilitet som kungadömet åtnjuter är överordnat andra intressen. Kung Abdullah II bin Hussein har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Monarken är överbefälhavare, utnämner premiärministern samt har i praktiken även inflytande över hela regeringens sammansättning, samt utser medlemmarna i senaten. Allmänna val hölls senast i juni 2003, men partipolitiken är svag. Kungens och regeringens maktbas utgörs i stor utsträckning av landets beduinstammar vilket återspeglas i det nuvarande parlamentet. I det politiska livet råder ett stort underskott på kvinnligt deltagande. Jordaniens nuvarande vallag har kritiserats för att diskriminera statsbefolkningen som i stor utsträckning har palestinskt ursprung, till förmån för klanfamiljer ute i landet.

De kritiserade lagändringar från 2001 som begränsade mediernas frihet har avskaffats, dock anses det fortfarande existera ett stort mått av självcensur hos landets presskår. Rätten att demonstrera är fortsatt beskuren och de få demonstrationer som tillåts är hårt bevakade.

Den jordanska konstitutionen garanterar domares självständighet och även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet kan det fortfarande inte anses vara oberoende. Det finns specialdomstolar som har en stark ställning i landet. State Security Court som bland annat dömer i mål om risk för uppror och förtal av kungafamiljen lever inte upp till internationell standard. Även Jordaniens lag om brottsförebyggande kritiserats för att den ger landets guvernörer rätt att häkta eller sätta personer i husarrest i brottsförebyggande syfte. Beslutet är administrativt och tas inte av någon domstol. Enligt nationella centret för mänskliga rättigheter (NCHR som har en koppling till den jordanska staten) sitter för närvarande hundratals personer internerade genom sådana beslut.

Dödsstraff är enligt lag tillåtet och tillämpas. Under 2005 avrättades nio personer, medan ungefär 75 personer dömdes till dödsstraff 2003-2004, enligt inofficiella uppgifter. Det finns inga tecken på att regimen planerar avskaffa eller begränsa användningen av dödsstraffet, trots internationella påtryckningar och uppvaktningar bl.a. från EU.

Jordansk lag garanterar att häktade samt fängslade skall behandlas på ett humant sätt men uppgifter förekommer om godtyckliga gripanden och misshandel i samband med frihetsberövande. De jordanska fängelserna är enkla och ofta överbefolkade.

Kvinnors situation är generellt sett bättre i Jordanien än i många andra länder i arabvärlden. Kvinnorna har vid jämförelse bl.a. högre utbildning och bättre tillgång till hälsovård. Olika former av diskriminering existerar dock. Så kallade hedersmord förekommer. Uppskattningsvis mister cirka 25 jordanska kvinnor livet varje år med hänvisning till familjens heder. Särskilda skyddscenter för kvinnor som riskerar att utsättas för våld har upprättats, men de saknar tillräcklig kapacitet. Regeringen visar på flera sätt en genuin vilja att söka tillvarata barnens rättigheter, bland annat inom utbildnings- och hälsosektorn där framsteg har gjorts. Fattigdom är i dag det främsta hindret för främjandet av barnens rättigheter.

Trots att konstitutionen ger utrymme för enskildas rättigheter så finns det samtidigt lagar och sociala normer i samhället som motarbetar en utveckling i denna riktning. Avsaknaden av en reell medvetenhet bland medborgarna om deras rättigheter är en av flera orsaker. Här finns stora utmaningar för det civila samhället som tillåts agera relativt fritt. Enskilda organisationers frihet tycks öka under senare tid. Regeringen vill samtidigt ha en klar överblick över enskilda organisationers aktiviteter.

I FN:s "Human Development Index" (HDI) som omfattar 177 länder rankas Jordanien som nummer 90. Enligt UNDP lever cirka 14 procent av befolkningen under FN:s så kallade fattigdomsgräns. Regeringen har beslutat om ett antal nationella planer bl.a. för fattigdomsbekämpning samt för främjandet av kvinnors och barns situation i landet. Framsteg har gjorts på många områden, bl.a. inom hälsa och utbildning. Den unga och snabbt växande befolkningen utgör såväl en möjlighet som hinder för fortsatt ekonomisk och social utveckling. Hösten 2005 presenterade regeringen en nationell plan för Jordaniens utveckling under de kommande tio åren, vars huvudsyfte är att öka den ekonomiska tillväxten och skapa nya arbetstillfällen.

Jordaniens ekonomi tillhör de öppnare i Mellanöstern. En stor del av statsbudgeten utgörs av utländskt bistånd, vilket också är en konsekvens av landets geografiska läge i en orolig region.

Associeringsavtalet mellan Jordanien och EU trädde i kraft i maj 2002, och anger uttryckligen respekt för mänskliga rättigheter som en grundval för samarbetet. Vid associeringsrådets möte i oktober 2004 beslutades om att upprätta en underkommitté för MR- och demokratifrågor. Ett första möte hölls i maj 2005.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala MR-konventionerna

Jordanien har ratificerat följande centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna;

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR)
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD)
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW)
- Konventionen mot tortyr (CAT)
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC)

Landet har inte anslutit sig till majoriteten av protokollen till konventionerna ovan och inte till konventionen för utländska arbetares rättigheter. Jordanien har inte heller anslutit sig till 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll från 1967. Dock ingick Jordanien 1998 ett så kallat "Memorandum of Understanding", med UNHCR om praktiskt samarbete. Då några av konventionerna undertecknades under perioder när parlamentet har varit upplöst uppgav regeringen under 2004 att den avsåg överlämna dem till parlamentet för godkännande, medan andra konventioner måste publiceras i den officiella tidningen för att vinna laga kraft. I realiteten återstår en del arbete

för att konventionerna skall få ett sådant genomslag att landets domstolar fullt ut beaktar dem i sina domslut.

Jordanien har gjort vissa reservationer gentemot konventionen om barnets rättigheter och konventionen om avskaffandet av all diskriminering mot kvinnor, bland annat avseende rätten för kvinnor att överföra sitt jordanska medborgarskap till sina barn samt deras rättigheter inom familjen. Avseende konventionen om barnets rättigheter berör reservationerna rätten till religion, omhändertagande av barn samt adoption. Landet rapporterar till konventionsövervakningskommittéerna men har i flera fall inkommit med sin rapportering för sent. På utrikesministeriet har en särskild enhet för MR-frågor inrättats som bland annat arbetar med rapportering till kommittéerna.

Jordanien var det första arabiska land som ratificerade Rom-stadgan från 1998 om inrättande av den internationella brottsmålsdomstolen i Haag.

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Rapporter om tortyr och omänsklig behandling förekommer exempelvis vid förhör av häktade och på landets fängelser. En uppseendeväckande rapport av National Center for Human Rights (NCHR) som bland annat pekade på att tortyr och omänsklig behandling existerade i landets fängelser och häkten, ledde till att regeringen tillsatte en kommitté den 31/10 2004. Kommitténs rapport bekräftar förekomsten av tortyr och fysisk bestraffning av interner på tre av de granskade anstalterna.

Några av de utmaningar som för närvarande finns är:

- Brister i lagstiftningen för att förhindra tortyr
- Brister i uppföljning av polisens agerande. Enligt uppgifter finns brister i uppföljning av polisens agerande vid anklagelser om tortyr. Det saknas ett transparent system för att granska påstådda övergrepp begångna av polis och säkerhetstjänst. Denna verksamhet lyder under inrikesministeriet och polismyndigheten. Vid anklagelser om tortyr väger ofta polisens röst tyngre än individens.
- Offer för tortyr har svårt att få kompensation av staten, enligt NCHR.

NHCR:s rekommendation är att en kriminalisering av all form av tortyr och inhuman behandling bör föras in i den jordanska straffrätten och i de lagar och förordningar som styr polisens och säkerhetstjänstens verksamhet. Vidare vill NCHR förbättra tillgången till advokater för tortyroffren.

Flera utmaningar finns för att förbättra de jordanska fängelserna.

- De jordanska fängelserna är enkla och ofta överbefolkade.

- Interner tvingas ofta dela cell och ofta åtskiljs inte de interner som har begått grova brott från de som tjänar tid för mindre förseelser, vilket skapar säkerhetsproblem.
- Fängelserna har hög omsättning på personal, det finns brister i hälsovård, möjligheter till rehabilitering och anpassningsprogram efter avtjänat straff.
- Ett annat problem är återfallsfrekvensen bland brottslingar, som är hög, enligt NCHR.
- Rättsstödet till interner lider även av stora svagheter; endast hälften av internerna har kontakt med advokat enligt NCHR; ofta på grund av otillräckliga ekonomiska resurser.

Antalet internerade varierar mellan 5 900 och 6 600 personer år 2004. Det inkluderar inte interner i militärfängelser, polishäkten, eller underrättelsetjänstens häkten. Under de tio första månaderna 2005 har mellan 600-700 personer internerats, enbart i Amman, enligt uppgifter.

NCHR fick under 2004 in ungefär 500 klagomål från landets fängelser om överträdelser av internernas grundläggande rättigheter. Internationella rödakorskommittén ges möjlighet att besöka interner i de jordanska fängelserna. Regeringen har en ambition att genomföra en mer omfattande förändring av fängelsesystemet och har initierat utbildning av polis och fängelsepersonal i MR-frågor.

Nationella media har förbättrat sin rapportering om situationen på fängelserna. Även parlamentet har visat ökat intresse för dessa frågor. Anklagelser riktade mot fängelsepersonal som skall ha dödat en intern i samband med ett bråk ledde till fängelsestraff enligt NCHR.

Under året har det inte rapporterats om av statsmakten sanktionerade mord eller försvinnanden.

4. Dödsstraff

Dödsstraff är enligt lag tillåtet och sker genom hängning. Sedan början av 2005 har nio personer avrättats. Ingen ny lagstiftning har tillkommit under året som begränsar användandet av dödsstraffet. Enligt inofficiella uppgifter har fem personer dömts till döden 2005. Samtidigt väntar 17 personer på att få sin dödsdom verkställd. Under 2003-2004 dömdes totalt cirka 75 individer till dödsstraff, 45 av dessa fick domen i sin frånvaro, enligt NCHR. Exakta uppgifter är svåra att få fram. Regeringen överväger i nuläget inget avskaffande av dödsstraffet. Justitieministern har dock hänvisat till att det är problematiskt ur kulturell och religiös synvinkel. Några enstaka enskilda organisationer i landet verkar aktivt för dödsstraffets avskaffande. Den offentliga debatten i ämnet är annars i det närmaste obefintlig.

Alla dödsstraff skall godkännas av regeringen och kungen innan de verkställs. Kungen har rätt att benåda fångar, enligt art 28 i konstitutionen

Totalt kan cirka 30 olika typer av brott leda till dödsstraff och dessa kan grovt delas in i tre kategorier:

- Brott mot mänskligt liv, t.ex. mord, eller våldtäkt där kvinnan är under 15 år.
- Brott mot nationens säkerhet, exempelvis terroristbrott.
- Narkotikarelaterade brott samt brott mot vapenlagen.

I de flesta fall utdöms dödsstraff för mord, men även terroristhandlingar har lett till att personer har dömts till dödsstraff.

Enligt Amnesty International saknas ett tydligt och enhetligt juridiskt kriterium för vilka brott som ger dödsstraff i Jordanien.

NCHR vill begränsa antalet brott som kan leda till dödsstraff. Amnesty International anser även att oberoende experter bör tillåtas granska varje enskild dom och bevaka rättegångarna för att säkerställa att rättegången är rättvis. Amnesty International föreslår även att låta en FN-kommitté granska dödsstraffet i Jordanien.

EU har under 2005 tagit upp frågan om dödsstraff med den jordanske utrikesministern. Trots internationella påtryckningar har regeringen lagt fram ny lagstiftning som utvidgar användandet av dödsstraffet. Bland annat föreslogs en lag år 2004 som innebär att våldtäkt på kvinnor under 15 år skall leda till dödsstraff, enligt NCHR.

5. Rättssäkerhet

Det finns uppenbara brister i rättsväsendet som kan kategoriseras enligt följande:

1. Specialdomstolarnas ställning

Författningen tillåter specialdomstolar som exempelvis den så omdebatterade State Security Court, som består av två militära och en civil domare. Enligt många advokater i Jordanien men också Amnesty international lever den inte upp till internationell standard och borde därmed avskaffas. Domstolen dömer i mål om risk för uppror, förtal av kungafamiljen, finansiella anklagelser samt narkotikamål och förhandlingarna hålls ibland bakom lyckta dörrar. Bland annat har journalister åtalats inför denna domstol med hänvisning till att de har publicerat artiklar som har skadat den nationella sammanhållningen. Endast domar som överstiger ett straff på tre år kan överklagas till högsta domstolen. Någon författningsdomstol existerar inte i landet.

2. Jordaniens lag om brottsförebyggande

Denna lag kritiseras för att den ger landets guvernörer rätt att häkta personer med hänvisning till brottsförebyggande åtgärder, då personen i fråga kan förväntas begå brott eller utgöra ett hot mot den allmänna säkerheten. Beslutet är administrativt och tas inte av någon domstol. Men trots detta kan en person häktas i upp till sex månader. Regeringen har bitt guvernörerna att använda denna rätt med försiktighet och att inte låta den omfatta barn. I vilken utsträckning så sker är inte känt.

3. Rättsväsendets arbetsbörda

Trots att ändringar gjorts i lagstiftningen har inte mycket hänt för att lätta på domstolarnas arbetsbörda, enligt NCHR. Ett nytt datoriseringssystem har emellertid inrättats i domstolarna samt extra resurser har satts in för att öka insynen i arbetet samt korta väntetiderna.

4. Domares självständighet och utbildning

Den jordanska författningen garanterar domares självständighet. Även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet kan det fortfarande inte anses vara oberoende. Exempelvis utses landets domare av en kommitté vars ledamöter har utsetts av kungen.

Justitieministeriet har stort inflytande över domarutnämningarna. År 2004 initierades en treårig reformplan för att modernisera domstolarna.

Enligt NCHR saknas även tydliga kriterier för domaryrket.

5. Brister i insyn i rättsväsendet

Det saknas en oberoende granskning av domstolars och rättsväsendets arbete för att kvalitetssäkra verksamheten, enligt NCHR.

Det jordanska domstolsväsendet består av flera typer av domstolar. Förutom specialdomstolarna som redan nämnts finns Sharia-domstolar som dömer den muslimska befolkningen i familjerättsliga mål. För kristna finns motsvarande domstolar för dessa typer av mål medan även kristna lyder under sharialagen i arvsrättsliga frågor.

Det sedan flera år tillbaka planerade centret för mänskliga rättigheter är sedan juni 2003 etablerat och har bl.a. till uppgift att fungera som ett slags ombudsman för de mänskliga rättigheterna. Enskilda personer kan vända sig dit om de anser att deras mänskliga rättigheter har åsidosatts av staten eller den privata sektorn. Ungefär 250 anmälningar har i år registrerats, bland annat om möjligheten att erhålla jordanskt medborgarskap, rätten att etablera fackföreningar samt rörande kränkande behandling av polisen i samband med frihetsberövande. I sin nuvarande form har centret inte något mandat att begära att utpekade myndigheter skall lämna ut handlingar eller redogöra för

sin handläggning av ett specifikt ärende. Regeringen har under året börjat planera för att upprätta en självständig ombudsmannafunktion.

6. Personlig frihet

Den jordanska författningen säger i artikel 7 att "den personliga friheten skall garanteras". Lagen garanterar att häktade samt fängslade skall behandlas på ett humant sätt. Samtidigt förekommer uppgifter om misshandel och tortyr i samband med frihetsberövande samt i arresteringslokaler och fängelser bland annat från Amnesty International och NCHR. Flera uppgifter handlar om gripanden av enskilda som häktas i några dagar, upp till en vecka och förhöras men därefter släpps. Detta strider mot jordansk lag som säger att polisen ej får häkta en person längre än 24 timmar. Rapporter från NHCR gör även gällande att häktade ibland blir avskurna från yttrevärlden och inte i tillräcklig grad ges tillgång till advokat. Amnesty International rapporterar om att gripanden ibland kan ha politiska förtecken samt härrör till misstankar om samröre med islamistiska extremistiska grupperingar eller terroristverksamhet.

Med hänvisning till lagen om brottsförebyggande kan guvernörer besluta om husarrest alternativt häktning av personer i upp till ett års tid. Enligt jordansk lag krävs en skriftlig arresteringsorder för anhållan av en person, överträdelser sker dock. Uppgifter från bland annat Amnesty International förekommer om att godtyckliga frihetsberövanden och arresteringar med politiska förtecken sker, särskilt av säkerhetstjänsten.

Det finns inga särskilda reserestriktioner för jordanier. Tidigare har krävts av en kvinna att hon har ett medgivande från sin far alternativt sin make om hon vill ansöka om ett pass. Hon kan därefter förlänga eller förnya det utan samtycke. Denna restriktion har nu tagits bort.

7. Strafffrihet

Vid sidan av kungen och kungafamiljen som åtnjuter strafffrihet, ställs inte ministrar inför domstol under sin ämbets tid. Detsamma gäller parlamentsledamöter. Vid misstanke om brott döms de av ett särskilt råd.

Någon tillförlitlig information om eventuell underlåtenhet att beivra och bestraffa brott är svårt att finna. Denna fråga hör dock samman med de problem med korruption som finns i samhället och att personer använder sig av informella kontakter "wasta" för att söka vinna personliga fördelar.

8. Yttrande- och mediafrihet

Den jordanska konstitutionen garanterar press- och yttrandefrihet men innehåller också vissa restriktioner. Även om kungen och regeringen ofta uttalar sig om behovet av ökad pressfrihet går denna utveckling långsamt. I praktiken verkar de senaste årens politiska utveckling i regionen och fortsatta

instabilitet inte ha påverkat journalisters yttrandefrihet i någon märkbart positiv riktning.

Förtal mot kungen eller den kungliga familjen kan fortfarande leda till fängelsestraff och är tillsammans med frågor kring landets säkerhet, militären och landets relation till andra arabländer ämnen som inte accepteras att dryftas offentligt.

Rapporter gör gällande att journalister ibland söks upp för samtal eller hålls i förvar under kortare tid. Ett stort mått av självcensur anses existera hos landets presskår. Kungahuset, domstolar, polisväsendet, säkerhetspolisen är särskilt känsliga ämnen att rapportera om.

Enligt en opinionsundersökning som organisationen "Center for defending freedom of journalists" låtit publicera år 2005 (för år 2004) och som omfattade 100 personer från en rad olika media visade att 62,5 procent ansåg att medias frihet var låg eller relativt låg. Över 30 procent av journalisterna ansåg att lagstiftningen begränsar medias frihet, i första hand straffrätten.

Drygt 59 procent ansåg att regeringen utövar påtryckningar på media. Cirka 40 procent ansåg att de blivit trakasserade under sitt arbete vilket är en lägre siffra än året innan (då 57 procent ansåg detta). Till de vanligaste hoten eller trakasserier hörde personliga hot och telefonsamtal. Samtidigt ansåg drygt hälften att de nya TV-stationer som lanserats 2004 var ett tecken på ökad pressfrihet. Andra uppgifter gör gällande att regeringen sätter press på tidningar genom hota att låta bli att annonsera med mera.

Under 2004-2005 har dock vissa positiva förändringar skett:

- Upprättandet av det högre medierådet som om den lyckas uppfylla sin roll, kan underlätta relationen mellan regeringen och medierna, genom att skapa utrymme för dialog. En av dess funktioner är att ta emot klagomål från anställda inom medierna. Viss kritik som riktats mot rådet har sin grund i att organet delvis är statligt och ej helt oberoende från statsmakten.
- De förändringar i strafflagen från oktober 2001 som innebär att personer som skrev, publicerade eller uttryckte en åsikt som kunde skada den nationella sammanhållningen kunde dömas till fängelse i högst sex månader alternativt dömas att betala höga böter, drogs tillbaka. Istället gjordes vissa förändringar av presslagen. De tidigare förändringarna möjliggjorde för State Security Court att, tillfälligt eller permanent, stänga tidningar eller medieföretag.
- En privatisering av de jordanska medierna har inletts vilket förväntas leda till ökad mångfald och oberoende. I år har en första oberoende

dagstidning (Al-Ghad) börjat ges ut. I alla andra dagstidningar har staten egna intressen och inflytande genom visst ägarskap.

- En ny presslag har överlämnats till parlamentet för dess godkännande. Den nya lagen skulle innebära att staten i större utsträckning skall upprätthålla respekt för landets lagstiftning genom att journalister kan ställas till svars inför domstol om de publicerar material som är i strid med lagen. Ännu har inte presslagen passerat parlamentet.

Den så kallade antinormaliseringskampanjen, som framför allt drivs av ett antal fackföreningar, motsätter sig fredsavtalet med Israel och strävar efter att ge negativ publicitet åt individer som har kontakt med Israel och israeler. Denna kampanj fortgår och är en av de mest högljudda rösterna i den jordanska debatten.

Efter en lagändring i augusti 2001, är demonstrationer generellt sett förbjudna i Jordanien. Man kan dock ansöka om att få demonstrera och tillstånd ges då av provinsguvernören, vars beslut inte kan överklagas. Det finns hos regeringen en rädsla att islamisterna skall få en starkare ställning vilket har tagit sig uttryck i att man från säkerhetstjänsten noga följer vad som sker i landets moskéer. Alla imams predikningar i samband med fredagsbönen genomgår statlig censur.

9. De politiska institutionerna

Den jordanska demokratiseringsprocessen riskerar ständigt att bromsas av säkerhetssituationen i regionen.

Jordanien är en monarki där kung Abdullah II bin Hussein har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Kungen är överbefälhavare, utnämner premiärministern och har i praktiken inflytande över hela regeringens sammansättning, inklusive utnämningen av medlemmarna i senaten. Monarken är också landets överbefälhavare. Parlamentet består av det folkvalda underhuset med 110 platser och senaten som består av 55 ledamöter vilka utses av kungen. Senatorerna kan därmed ses som ett antal handplockade rådgivare.

Allmänna val hölls sommaren 2003, efter att parlamentet varit upplöst i två år, och efter att ha skjutits upp två gånger på grund av det spända läget i regionen. Den allmänna bedömningen är att valen i stort sett genomfördes på ett korrekt sätt. De personer som valdes in i underhuset är i stor utsträckning äldre ledare från klanområdena. Samtidigt som de utgör ett stöd för kungen, representerar de en mer traditionell syn på samhället än den som kungafamiljen och regeringen står för.

Jordaniens demokratiska utmaningar kan delas in i fem områden:

1. De politiska partiernas ställning

Politiska partier i en västerländsk mening är svaga till förmån för ett traditionellt samhällssystem med stark stamlojalitet. Många företrädare och ledare i politiken baserar sitt väljarunderlag på stöd från den egna klanen. Den enda politiska sammanslutning som kan sägas vara ett parti är Islamic Action Front, den politiska grenen av Muslim Brotherhood. Kungens egen maktbas vilar främst på klanerna samt armén. Den idé som bl.a. kungen har förespråkade om att skapa tre större politiska grupperingar som skulle representera distinkta politiska alternativ har inte realiserats. Som en följd av de svaga partistrukturerna föredrar politiker att kandidera till val i egenskap av person.

2. Vallagen

Jordaniens nuvarande vallag (One man one vote) ger väljare alternativet att antingen rösta på ett parti eller en enskild kandidat. Lagen har kritiserats för att diskriminera islamisterna och statsbefolkningen som i stor utsträckning är palestinier, till förmån för klanfamiljer ute i landet. Systemet med "En man en röst" har i stor utsträckning haft som konsekvens att klantänkandet styrt väljarbeteendet. Inför de planerade valen 2007 har kungen uttryckt en vilja att införa en demokratisk och modern vallag som reglerar partiväsendet. I arbetet med Jordaniens utvecklingsagenda för de kommande tio åren, "National agenda" som presenteras under hösten, har det dock funnits oenighet kring denna betydelsefulla fråga.

3. Underskott på kvinnligt deltagande i det politiska livet

I jordanskt politiskt liv råder ett stort underskott på kvinnligt deltagande, både på nationell och lokal nivå. Inför det senaste valet till underhuset beslutade regeringen att införa en särskild kvot, som garanterade att minst sex kvinnor skulle få en plats i parlamentet. I hela riket ställde 55 kvinnor upp för val. I likhet med de flesta manliga kandidaterna var majoriteten inte medlemmar i något parti utan kandiderade i personlig egenskap. Utfallet blev mycket magert, inte någon kvinna lyckades få tillräckligt många röster för att kunna konkurrera ut någon av de manliga kandidaterna. De sex kvinnor som har kommit in har alltså tilldelats plats i enlighet med kvoten.

Det finns vissa förhoppningar att den nya utvecklingsagendan (National agenda) skall stärka det kvinnliga deltagandet i det politiska livet.

4. Det politiska stödet för samhällsreformerna

Såväl kungen som premiärministern har lyft fram behovet av politiska och administrativa reformer och att Jordanien skall ses som ett modelland i den muslimska världen. Det verkar därmed finnas en ökad medvetenhet att utveckla statsförvaltningen mot ökad transparens som en av förutsättningarna för en hållbar utveckling och för att minska fattigdomen i landet. Sedan 2003

finns ett departement med särskilt ansvar för reformarbetet och i senaste regeringsdeklarationen från september 2004 är detta en av de högst prioriterade frågorna. Även om kungen och regeringen verkar för reformer har parlamentet genom sitt agerande tenderat att dämpa reformtakten. Det gäller både omröstningar om kvinnans ställning och andra MR-frågor.

5. Wasta

Att personer använder sig av informella kontakter för att söka vinna personliga fördelar visar på den korruption, så kallade "wasta", som är en mycket utbredd företeelse på alla nivåer i det jordanska i samhället. I en undersökning om wasta som redovisats av UNDP uppgav 90 procent av de tillfrågade att de ansåg sig behöva wasta för att nå sina mål. Mer än 40 procent uppgav att de ansåg att det var omöjligt att göra affärer vare sig inom den privata eller offentliga sektorn utan att använda sig av wasta.

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Den jordanska ekonomin har utvecklats i positiv riktning under de senaste åren med ökad BNP och låg inflation. Enligt UNDP har Jordanien goda möjligheter att uppnå FN:s millenniemål om att halvera fattigdomen till 2015. Trots att fattigdomen minskar i befolkningen som helhet finns fattigdomsfickor i befolkningen, exempelvis i städer som Zarka och Maan och i glesbygdsområden.

Arbetslösheten är den främsta orsaken till fattigdom och social utslagning. År 2005 var den officiella arbetslösheten över 13 procent (för män ca 12 procent och för kvinnor ca 19 procent) – men i realiteten är siffrorna troligtvis högre. Rätten till arbete finns inskriven i den jordanska konstitutionen. Människor som aldrig haft ett arbete saknar tillgång till hälsoförsäkringar. Detsamma gäller för jordbruksarbetare, som saknar social- och hälsoförsäkring.

Jordanien har bland de yngsta befolkningarna i världen. Den unga och snabbt växande befolkningen utgör såväl en möjlighet som hinder för fortsatt ekonomisk och social utveckling. För närvarande finns en utbredd arbetslöshet inte minst bland unga människor. En orsak är arbetsmarknaden där enklare arbeten inom jordbruket och byggen ofta utförs av utländska gästarbetare. I Jordanien utgör dessa en mycket stor grupp. Uppskattningsvis finns kanske så många som 400 000-500 000 egyptier, därtill irakier, syrier, filippiner och lankeser. Dessa lyder inte under jordansk arbetslagstiftning vilket t.ex. betyder att de inte har rätt till minimilön eller att vara medlem i fackföreningar. Denna grupp saknar även socialförsäkringar. Många gästarbetare vistas därtill illegalt i Jordanien. De illegala migrantarbetarna tillhör en mycket utsatt grupp, med minimala rättigheter om de blir sjuka eller skadade vid till exempel arbetsplatsolyckor. Enligt rapporter förekommer det att illegala gästarbetare

deporteras ur landet bland annat till Irak, exempelvis vid polisrazzior vid byggarbetsplatser. Fackföreningar är traditionellt svaga i Jordanien.

Regeringen försöker på olika sätt att stimulera ekonomin för att skapa nya arbeten samtidigt som den anstränger sig för att minska den offentliga sektorns storlek. En utmaning är att skapa de uppemot 45 000 nya arbetstillfällen, som enligt uppgifter i den nationella strategin för fattigdomsbekämpning behövs varje år för att minska arbetslöshetssiffrorna. Därutöver behövs arbeten för de över 190 000 personer som redan är undersysselsatta eller arbetslösa.

Hösten 2005 presenterade regeringen en utvecklingsplan, ”National agenda”, för de närmaste tio åren. Agendan berör i stort sett alla samhällsområden. Huvudsyftet är att öka tillväxten och pressa tillbaka arbetslösheten.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovården i Jordanien anses vara god. Under de senaste åren har statens utgifter för hälsovård ökat och enligt UNDP har 98,5 procent av befolkningen tillgång till offentlig sjukvård, som i praktiken främst omfattar primärhälsovård. Medellivslängden i landet ökar och ligger för närvarande på 71,5 år. Samtidigt minskar barnadödligheten och är en av de lägsta i regionen. Trots dessa framsteg finns brister i den allmänna sjukvården.

12. Rätten till utbildning

Utbildningssystemet i Jordanien håller förhållandevis hög standard, även om det finns utrymme för ytterligare modernisering av undervisningssystemet. Läskunnigheten bland vuxna uppgår till 90,9 procent och är så hög som 99,4 procent i åldersgruppen 15-24 år. Enligt uppgift från UNDP avsätts cirka 20 procent av statsbudgeten årligen till utbildningssektorn. Alla barn omfattas av en tioårig obligatorisk grundskola, även om vissa palestinska flyktingbarn endast har rätt att gå i skolor som drivs av UNRWA. Barnen från Gazalägrat har ej rätt att läsa på de offentliga universiteten, enligt Amnesty International. Den tvååriga gymnasieutbildningen är inte obligatorisk men är kostnadsfri för de jordanska medborgarna. Enligt uppgifter planerar Utbildningsministeriet att införa undervisning i mänskliga rättigheter i grundskolan, bland annat i ämnena arabiska och historia, men inte i islamundervisningen.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Jordanien är ett lägre medelinkomstland med en årsmedelinkomst per capita motsvarande 1 700 USD. Jordanien är nu placerad på nionde plats bland 19 arabländer enligt den så kallade Human Development Index (HDI). Fattigdom är dock fortfarande ett reellt problem i landet och enligt UNDP lever uppskattningsvis 14 procent av befolkningen under FN:s så kallade fattigdomsgräns (det innebär en ungefärlig inkomst på mindre än 300 jordanska dinarer per månad för en familj med 6 medlemmar). Procentuellt sett

har andelen fattiga inte ökat de senaste åren men med tanke på den höga befolkningstillväxten om 2,8 procent är det numerära antalet fattiga i Jordanien i dag större än för fem år sedan. Nästan 70 procent av befolkningen är under 29 år. Något socialförsäkringssystem att tala om finns knappast även om det finns ett statligt program för att hjälpa de allra mest utsatta i samhället. De många fattiga utgör såväl ett socialt som ett politiskt problem.

Den stora vattenbristen i landet utgör ett hot mot en ekonomisk och social utveckling. Vattnet räcker inte till för den växande befolkningen. Det finns även intressekonflikter mellan behovet av dricksvatten och jordbrukets behov.

OLIKA GRUPPERS SITUATION

14. Kvinnans ställning

Kvinnans ställning är förhållandevis svag. Under ytan är Jordanien fortfarande ett samhälle som i hög utsträckning styrs av traditionella värderingar. Landet är i stor utsträckning ett klansamhälle där lojaliteten mellan män består och makten i samhället traditionellt vilar i deras händer. Kvinnor betraktas i mindre grad som individer och mer som en del av familjen, vars kollektiva heder har stor betydelse. En särskilt utsatt grupp kvinnor är de som lever i palestinska flyktingläger. Flyktingarna från Gaza saknar både resedokument och rätt till utbildning för sina barn. En annan utsatt grupp är de utländska hushållerskorna vars rättigheter är starkt begränsade.

Jordanien har ändå delvis lyckats främja kvinnors rättigheter. De jordanska kvinnorna har i regional jämförelse t.ex. bättre hälsa och högre utbildningsnivå och innehar några av de högre posterna inom statsförvaltning och i den privata sektorn. Samtidigt skall sägas att situationen inte märkbart förbättrats under 2005 jämfört med under fjolåret.

Sammanfattningsvis finns följande utmaningar:

- Kvinnors tillgång till den politiska makten (se kapitel 9)
- Hedersmord och våld mot kvinnor
- Medborgarskapsfrågan
- Kvinnors lika rätt att skilja sig
- Ojämlig tillgång till arv, pension och andra sociala förmåner
- Domares möjlighet att låta kvinnor under 18 år gifta sig trots en lagändring
- De gästarbetande hushållerskorna – en utsatt grupp

Hedersmord och våld mot kvinnor

Hedersmord förekommer i Jordanien. MR-aktivister uppger att cirka 20-25 kvinnor dödas varje år av nära familjemedlemmar, med hänvisning till familjens heder. Hittills i år har 12 fall av hedersmord rapporterats. Förövare ges

straffflinring i enlighet med den jordanska lagstiftningen (art 340) genom att domare, med hänvisning till brottets art (om en man ertappar sin äkta hälft i färd med att begå äktenskapsbrott) - kan utdöma mycket milda straff på endast några månader. Regeringen har vid flera tillfällen önskat ändra artikel 340, men parlamentet har röstat mot förslaget. Nu finns förhoppningar om att senaten och underhuset i en gemensam omröstning skall ändra artikel 340. Enligt artikel 98 i strafflagen kan en förövare som begår brott i ursinne, ges ett mildare straff. Denna artikel har använts flitigt i samband med hedersmord och har i vissa fall minskat fängelsestraffet till ungefär ett halvår. Även i detta fall är det osäkert om underhuset i parlamentet skulle vara berett att rösta för en lagändring.

Våld mot kvinnor är troligtvis vanligt förekommande i Jordanien. Våld mot kvinnor i hemmet uppges vara relativt vanligt men rapporteras sällan om. Kvinnor har rätt att anmäla dessa brott men i praktiken är det i många fall socialt omöjligt för dem att göra något åt sin situation. Våldtäkt inom äktenskapet är inget brott enligt jordansk lag.

Skyddet för kvinnor som varit hotade av våld har hittills varit bristfälligt. Från statens håll har hittills det enda skydd som kunnat erbjudas, som brottsförebyggande åtgärd, att dessa kvinnor sätts i fängelse, så kallad "protective custody". För närvarande sitter uppskattningsvis närmare ett fyrtiotal internerade i Jordanien av denna anledning, några sedan flera år, enligt Human Rights Watch. Beslutet om fängelsevistelse tas inte av en domstol utan är en administrativ befogenhet som provinsguvernörer har rätt att besluta om.

Efter lång tid har i år ett så kallat "Family Protection Center" inrättats i Amman dit kvinnor som känner sig hotade kan söka sig. Dessa lider dock av kapacitets- och säkerhetsproblem.

Det existerar en debatt om hedersmord och hedersrelaterat våld. Sedan några år tillbaka rapporterar dagstidningar om våld mot kvinnor, dock i långt mindre utsträckning i den arabiskspråkiga pressen jämfört med den engelskspråkiga. Företrädare för kungafamiljen och regeringen fördömer hedersmord i offentliga sammanhang.

MR-aktivister förespråkar ett minimistraff för mord, oavsett motiv eller omständigheter. En sådan lagändring anses kunna ha en avhållande effekt på personer som potentiellt överväger att döda sina kvinnliga släktingar av "hedersskäl".

Medborgarskapsfrågan

Trots försäkringar från regeringen om kommande lagändringar har ingen förändring gjorts av medborgarskapslagen så att kvinnor ges möjligheten att

föra över sitt medborgarskap till sina barn. Exempelvis har jordanska kvinnor gifta med utländska män inte rätt att överföra sitt medborgarskap på lika villkor som männen. Det innebär att det föds en grupp barn i Jordanien vars rättigheter är kraftigt beskurna. En ändring av medborgarskapsfrågan skulle ge kvinnor i de jordanska flyktinglägren rätt att överföra medborgarskap till sina barn, vilket skulle kunna få politiska konsekvenser för "Palestinafrågan" och frågan om återvändande till det palestinska territoriet vid en fredsöverenskommelse.

Kvinnors lika rätt att skilja sig

År 2004 röstade parlamentets underhus för andra gången emot en lagändring som skulle göra det möjligt för kvinnor att skilja sig om de går med på att ge ekonomisk kompensation. Ännu har lagändringen inte passerat parlamentet. I dagsläget finns en provisorisk lag, enligt vilken en jordansk kvinna har rätt att skilja sig; men hon får lämna tillbaka all egendom som gavs i samband med giftermålet, enligt NCHR. Kostnaden för en kvinna som önskar skilja sig är således högre än för en man.

Ojämlikhet i förhållande till arv, pension och andra sociala förmåner

Enligt Amnesty International kan barn endast ärva en pension av en man och ej av en kvinna. Kvinnor kan heller inte ärva jordbruksmark, utan endast 50 procent av värdet. Kvinnor som saknar jordanskt medborgarskap har inte heller rätt till hälsoförsäkringar till sig själv eller sina barn. Ett framsteg år 2005 var enligt MR-aktivister att offentliganställda kvinnor har fått rätt att ge sjukförsäkring till sina barn i de fall då mannen saknar försäkring.

Domares möjlighet att tillåta giftermål för kvinnor under 18 år

Under 2001-2003 då parlamentets underhus var upplöst, beslutade regeringen om temporära lagändringar i avsikt att förbättra kvinnors rättigheter. Regeringen beslutade att höja minimiåldern för att ingå äktenskap, från 15 år för kvinnor och 16 år för män, till 18 år för båda könen, samt lika rättigheter för kvinnor som för män att begära skilsmässa. Underhuset i parlamentet inledde sitt arbete sommaren 2003 med att rösta ner dessa temporära ändringar med hänvisning till att det strider mot religionen och skulle demoralisera familjetraditioner och värderingar i Jordanien. Dessa beslut väckte stor uppmärksamhet och kvinnor i hela landet har reagerat. Nu har lagändringen röstats igenom. Men trots lagändringen ligger nu makten hos domarna att besluta om att tillåta kvinnor som är yngre än 18 år att gifta sig exempelvis i arrangerade äktenskap. Därigenom urholkas värdet av lagändringen, enligt National Center for Human rights.

De gästarbetande hushållerskorna – en utsatt grupp

Det förekommer även rapporter om att många kvinnor som arbetar som hushållshjälp lever under närmast slavliknande förhållanden. De saknar

hälsoförsäkringar och saknar rättslig status i Jordanien. Många känner inte till sina rättigheter, exempelvis vilken lönenivå de har rätt till. Det förekommer även rapporter om att arbetsgivare håller deras pass i förvar, vilket självfallet begränsar deras rörelsefrihet. Viss information pekar även på att många hushållerskor ej får regelbunden lön. Ofta är denna grupp rädd att bli av med sitt arbete om de skulle protestera offentligt eller vända sig till domstol, enligt NCHR. Det förekommer endast en mycket begränsad debatt i samhället om villkoren för denna grupp kvinnor. En tanke som diskuteras är att inrätta ett särskilt center dit dessa kvinnor kan vända sig för att få stöd, samt bättre övervaka de agenturer som förmedlar kontakterna. Ett bättre internationellt samarbete mellan jordanska myndigheter, agenturer och myndigheter och agenturer i kvinnornas hemländer, är ett annat förslag som diskuteras.

Initiativet att införa utbildning i skolan i mänskliga rättigheter.

15. Barnets rättigheter

Regeringen visar på flera sätt en genuin vilja att söka tillvarata barnens rättigheter, bland annat inom utbildnings- och hälsosektorn där framsteg har gjorts. En nationell handlingsplan för att inom tio år ytterligare öka barns rättigheter och möjligheter har nyligen presenterats. Med utgångspunkt i barnkonventionen har en särskild lag för att tillvarata barns behov utifrån barnkonventionens artiklar, i samverkan med UNICEF, utarbetats. Den har nu överlämnats till parlamentet för godkännande.

Vad gäller många barns faktiska livssituation och möjligheter och rättigheter är fattigdomen ett reellt hinder. I familjer med många barn och där föräldrarna har låg utbildning är problemen i allmänhet allra störst. Särskilt gäller det många av de palestinska barn vars familjer kommer från Gaza och som därmed inte omfattas av medborgerliga rättigheter såsom subventionerad hälsovård och kostnadsfri gymnasieutbildning.

Fortfarande återstår arbete för att även tillgodose barnens intressen inom familjen, och åtgärder för att skydda dem mot utnyttjande av olika slag. I ett samhälle där familjen har en mycket stark roll som inte ifrågasätts är det fortfarande svårt att föra en offentlig debatt om att barn faktiskt kan behandlas illa och t.o.m. utnyttjas sexuellt av medlemmar i den egna familjen.

Det finns inte något adekvat omhändertagande för de barn och ungdomar som utsätts för brott eller begått brott. En särskild enhet vid den jordanska rikspolisens har etablerats för att på ett bättre sätt ta hand om dessa barn. Fortfarande har polisen rätt att omhänderta barn om de har fyllt 10 år.

Barn får inte arbeta om de inte har fyllt 16 år. I praktiken förekommer barnarbete, om än i mindre utsträckning än många andra länder i Mellanöstern

och Nordafrika. En nationell studie visar att det verkar som att barnarbete i Jordanien har ökat under det senaste decenniet, främst i åldersgruppen 15-17 år. Det är inte ovanligt att barn i fattiga familjer arbetar i familjens jordbruk efter skolan och på loven eller hoppar av skolan i förtid för att hjälpa till med familjeförsörjningen.

16. Olika befolkningsgruppers situation

Jordanien har till stor del byggts upp av och utvecklats genom de stora flyktingströmmar som kommit till landet. Mer än halva befolkningen är ursprungligen palestinier som har invandrat i främst två omgångar; efter kriget mot Israel 1948-1949 då Västbanken införlivades med Jordanien och efter kriget 1967 när Västbanken ockuperades av Israel. Palestinierna har även senare fortsatt att söka sig till Jordanien; en tredje större våg kom i samband med Kuwaitkrisen 1990-1991.

Den övervägande majoriteten uppbär i dag jordanskt medborgarskap, vilket innebär att de har samma rättigheter och skyldigheter som de så kallade transjordanierna. De jordanska palestinerna är dock underrepresenterade i parlamentet, regeringen och i den offentliga administrationen samt är i det närmaste uteslagna från högre positioner inom armén eller säkerhetstjänsten då det bland transjordanierna finns en rädsla för palestiniernas "dubbla" lojaliteter. Samtidigt dominerar den palestinska befolkningen den privata sektorn och utgör majoriteten företagare i landet. En grupp palestinier som inte har erhållit jordanskt medborgarskap är de cirka 150 000 flyktingar som kom till Jordanien från Gaza 1967. Anledningen är att Gaza vid den tidpunkten tillhörde Egypten och jordanska myndigheter har alltsedan dess ansett beviljande av jordanskt medborgarskap vara uteslutet. Frågan bör ses i ett regionalpolitiskt perspektiv.

Den jordanska regeringens åsikt är att alla palestinier skall återvända när Palestinafrågan blir löst. Konsekvenser blir dock att Gazaflyktingarna inte har samma möjligheter som andra i samhället att erhålla hälsovård, skolgång och arbetstillstånd varför denna grupp tillhör de allra fattigaste i landet. I oktober 2004 beslutade inrikesministern att denna grupp nu skall få ett slags uppehållstillstånd som skall ge dem större möjligheter att fungera i det jordanska samhället. Det är ännu oklart i vilken utsträckning den nya typen av tillstånd verkligen kommer att ge denna grupp mer omfattande rättigheter. De kan erhålla jordanskt resedokument, som dock saknar så kallat medborgarskapsnummer.

Vidare finns tjerkesiska, tjetjenska, armeniska, kurdiska och bosniska minoriteter i landet som på det hela taget är välintegrerade i samhället.

Islam är statsreligion. 92 procent av jordanierna är sunni-muslimer medan 6 procent är kristna. Religionsfrihet råder och det verkar inte finnas någon reell motsättning mellan muslimer och kristna. Från hovet och regeringen betonas istället vikten av en dialog mellan olika religioner och dess företrädare.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning

Nu gällande lagstiftning i Jordanien innehåller ingen kriminalisering av homosexuella handlingar som sådana. Det finns inte heller några uppgifter om att homosexuella skulle avtjäna fängelsestraff p.g.a. sin läggning. Däremot är det tydligt att det jordanska samhället traditionellt sett har en mycket negativ syn på homosexualitet och få av dem som är homosexuella deklarerar öppet sin läggning.

18. Flyktingars rättigheter

Jordanien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll från 1967. Man har inte heller någon nationell lagstiftning som garanterar skydd för flyktingar. I likhet med andra länder i arabvärlden beror det främst på den palestinska flyktingfrågan.

1998 slöt inrikesministeriet ett "Memorandum of Understanding" med UNHCR om praktiskt samarbete. De asylsökande som av UNHCR-kontoret i Amman erkänns flyktingstatus får, enligt denna överenskommelse mellan staten och UNHCR, tillåtelse att stanna i landet i upp till sex månader. Under den tiden skall UNHCR söka finna varaktig vistelse för dem i tredje land. Under Saddam Husseins regim i Irak omfattade denna överenskommelse främst irakier som sökte tillflykt i Jordanien. Sedan våren 2003 registrerar UNHCR-kontoret fortsatt irakier som söker asyl men gör ingen statusbedömning i enskilda ärenden, registreringen gör att de inte skall riskera att sändas tillbaka till Irak.

Inför Irak-konflikten 2003 hänvisade den jordanska regeringen till att landet genom historien har öppnat sina gränser för flyende från grannländerna. Men denna öppenhet har också tärt på landets resurser. Regeringen deklarerade därför öppet att den inte var beredd att ta emot flyktingar, om inte det internationella samfundet kompenserade för kostnaderna. Gränsen stängdes aldrig i formell mening men gränskontrollen till Jordanien har varit och är alltjämt, strikt. Totalt har ett par tusen flyende kommit till Jordanien, till de två läger som upprättades i Ruweished nära den irakiska gränsen. En grupp var jordanska kvinnor med palestinska män och deras barn. I flera månader förbjöd regeringen dessa cirka 400 familjemedlemmar till jordanska medborgare att släppas in i landet. Följden blev att även de jordanska kvinnorna stannade i flera månader i lägret. Efter att frågan tagits upp av bl.a. EU-ländernas ambassader och NCHR, samt uppmärksammats i media, tilläts

dessas familjer till slut att komma in i Jordanien. De har dock inte något arbets- och uppehållstillstånd, utan tillåts befinna sig i landet på ad hoc-basis. Sammanfattningsvis kan sägas att flyktingarna från Ruweished är utsatta, vad gäller deras hälsosituation, utbildning, och politiska rättigheter, enligt Amnesty International.

Majoriteten av de cirka 1500 iranska kurder som i inledningsskedet av konflikten lämnade flyktinglägret Al-Tash i Irak och sökte sig till den jordanska gränsen befinner sig under svåra förhållanden i ingenmansland mellan Irak och Jordanien. Jordanien har inte tillåtit dem inresa i landet. UNHCR arbetar för att finna vidarebosättning för dem i tredje land. Sverige beslutade år 2004 att ta emot närmare 400 personer inom ramen för den s.k. flyktingkvoten. Under och även efter konflikten i Irak har irakiska medborgare nekats inresa i Jordanien. Uppgifter om att jordanska myndigheter avvisar utländska medborgare tillbaka till bl.a. Egypten, Syrien och Irak förekommer.

19. Funktionshindrades rättigheter

Jordanien har kommit relativt långt i arbetet med att stärka de funktionshindrades rättigheter. Regeringen har skapat en kommitté som arbetar med en särskild rapport om de handikappades situation. Samtidigt saknas resurser för denna fråga i samhället. Det finns dock en ambition i Jordanien att tillgodose funktionshindrades särskilda behov.

En lag om funktionshindrade anger deras rätt till särskilt stöd på en rad områden. Ett nationellt råd har inrättats med uppgift att följa upp olika myndigheters och organisationers ansträngningar på området. Det finns bestämmelser om hälsovård och särskild undervisning för personer med funktionshinder. I likhet med vad som gäller övrig offentlig service så lider dock även denna grupp och deras anhöriga av statens starkt begränsade resurser. Det finns inte möjlighet att ge stöd och hjälp till funktionshindrade familjemedlemmar. Ett annat problem är att det fortfarande råder en kultur av skam vad gäller funktionshinder och inte sällan hålls personer med funktionshinder isolerade från andra i samhället.

Under 2005 har det förekommit mer av debatt om de funktionshindrades villkor och situation, enligt NCHR, vilket får ses som ett framsteg.

ÖVRIGT

20. Oberoende organisationer för de mänskliga rättigheterna

Den kommission som kung Abdullah tillsatte våren 2000 i syfte att bidra till att utveckla demokrati och mänskliga rättigheter börjar kanske ge lite av det genomslag i det jordanska samhället som många har önskat. Sent omsider beslutade regeringen i december 2002 att inrätta, såsom kommissionen

föreslagit, ett nationellt center för mänskliga rättigheter. Vid sidan av att följa upp enskilda personers klagomål arbetar centret även med att öka medvetenheten kring dessa frågor, men också lämna förslag till förändringar i jordansk lagstiftning och dess implementering.

MR-organisationerna i Jordanien är ännu fåtaliga men antalet växer. Organisationerna för en dialog med regeringen i olika MR-relaterade frågor. De genomför också seminarier och kurser i syfte att främja en ökad medvetenhet om individers mänskliga rättigheter. Dock krävs i tillägg att dessa implementeras i den jordanska lagstiftningen för att de skall få reellt genomslag då det traditionellt saknas ett demokratiskt och rättighetsbaserat tänkande hos befolkningen, särskilt bland de fattiga.

Enligt en lag från 1966 har enskilda organisationer endast rätten att arbeta inom sitt strikt definierade fackområde, vars plan och aktiviteter har godkänts av ansvarigt ministerium. Jordanska organisationer har enligt lagen inte rätt att erhålla finansiering från utlandet utan särskilt tillstånd från ministeriet. I praktiken följs denna regel dock inte upp. En ny lag om rätten och möjligheten för enskilda organisationer att verka i Jordanien har diskuterats en längre tid utan att ha lett till något resultat. Fortfarande är det svårt för enskilda organisationer att registrera sig i vederbörlig ordning. Många organisationer har registrerat sig hos industriministeriet såsom icke vinstdrivande företag för att över huvud taget uppbära någon legal status.

21. Fältverksamhet eller rådgivning på området mänskliga rättigheter

Fler och fler givarländer har de senaste åren ökat sitt stöd för att främjande av mänskliga rättigheter och demokrati i Jordanien. EU-kommissionen genomför ett treårigt pilotprogram och ger stöd till ett antal enskilda organisationer som arbetar med dessa frågor, bl.a. med rådgivning, juridisk hjälp och utbildning i skolor. Även olika FN-organ samarbetar med ministerier och organisationer på området. Sida har inkluderat främjande av demokrati, mänskliga rättigheter, kultur och media i Mellan östern och Nordafrika-regionen som bistandssektor. Den svenska organisationen "Kvinna till kvinna" driver ett mindre Sida-finansierat projekt i landet.